

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kaheksas koda)

10. november 2022*

Eelotsusetaotlus – Elektrisõidukite rentimise ja jagatud kasutamise avalik süsteem – Mõistete „teenuste kontsessioonid“ ja „asjade riigihanked“ eristamine – Direktiiv 2014/23/EL – Artikli 5 punkti 1 alapunkt b – Artikli 20 lõige 4 – Mõiste „segalepingud“ – Artikkel 8 – Teenuste kontsessiooni eeldatava maksumuse määramine – Kriteeriumid – Artikkel 27 – Artikkel 38 – Direktiiv 2014/24/EL – Artikli 2 lõike 1 punktid 5 ja 8 – Rakendusmäärus (EL) 2015/1986 – XXI lisa – Võimalus kehtestada konkreetse kutsetegevuse registreerimist puudutav tingimus liikmesriigi õiguse alusel – Võimatus kehtestada see tingimus ettevõtjate ajutise ühenduse kõigi liikmete suhtes – Määrus (EÜ) nr 2195/2002 – Artikli 1 lõige 1 – Kohustus viidata kontsessiooni alusdokumentides üksnes ühtsele riigihangete klassifikaatorile – Rakendusmäärus (EÜ) nr 1893/2006 – Artikli 1 lõige 2 – Võimatus viidata kontsessiooni alusdokumentides klassifikaatorile NACE Rev. 2

Kohtuasjas C-486/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Državna revizijska komisija za revizijo postopkov oddaje javnih naročili (riigihangete riiklik järelevalvekomisjon, Sloveenia) 2. augusti 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. augustil 2021, menetluses

SHARENGO najem in zakup vozil d.o.o.

versus

Mestna občina Ljubljana,

EUROOPA KOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: kohtunikud N. Piçarra koja presidendi ülesannetes, N. Jääskinen ja M. Gavalec (ettekandja),

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Mestna občina Ljubljana, esindaja: *odvetnik* R. Kokalj,

* Kohtumenetluse keel: sloveeni.

- Tšehhi valitsus, esindajad: L. Halajová, M. Smolek ja J. Vláčil,
- Austria valitsus, esindaja: A. Posch,
- Euroopa Komisjon, esindajad: U. Babovič, M. Kocjan, A. Kraner, P. Ondrůšek ja G. Wils,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT 2014, L 94, lk 1), mida on muudetud komisjoni 30. oktoobri 2019. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2019/1827 (ELT 2019, L 279, lk 23), (edaspidi „direktiiv 2014/23“) artikli 3 lõiget 1, artikli 5 punkti 1 alapunkti b, artikli 8 lõiked 1 ja 2 ning artikli 38 lõiget 1; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2014, L 94, lk 65), mida on muudetud komisjoni 30. oktoobri 2019. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2019/1828 (ELT 2019, L 279, lk 25), (edaspidi „direktiiv 2014/24“) artikli 2 lõike 1 punkte 5 ja 9, artikli 3 lõike 4 kolmandat lõiku, artikli 4 punkte b ja c, artikli 18 lõiget 1; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. novembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 2195/2002 ühtse riigihangete klassifikaatori (CPV) kohta (EÜT 2002, L 340, lk 1; ELT eriväljaanne 06/05, lk 3) artikli 58 lõikeid 1 ja 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1893/2006, millega kehtestatakse majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator NACE Revision 2 ning muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 3037/90 ja teatavaid EÜ määrusi, mis käsitlevad konkreetseid statistikavaldkondi (ELT 2006, L 393, lk 1), lisa I, ning komisjoni 11. novembri 2015. aasta rakendusmääruse (EL) 2015/1986, millega kehtestatakse riigihankega seotud teadete tüüpvormid ja tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärus (EL) nr 842/2011 (ELT 2015, L 296, lk 1 ja parandus ELT 2017, L 172, lk 36), XXI lisa.
- 2 Taotlus on esitatud SHARENGO najem in zakup vozil, d.o.o. (edaspidi „Sharengo“) ja Mestna občina Ljubljana (Ljubljana vald, Sloveenia) (edaspidi „Ljubljana vald“) vahelises vaidluses, mis puudutas viimase algatatud hankemenetlust kontsessioonääri valimiseks, et viia ellu projekt elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomiseks ja haldamiseks selle valla territooriumil.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2014/23

3 Direktiivi 2014/23 põhjendustes 1, 4, 8, 18, 20 ja 52 on märgitud:

„(1) Euroopa Liidu tasandil kontsessioonilepingute sõlmimise selgete eeskirjade puudumine tekitab õiguskindlusetust, takistab teenuste vaba osutamist ja põhjustab moonutusi siseturu toimimisel. Seetõttu ei saa ettevõtjad, eriti väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd), kasutada siseturul oma õigusi ja jäävad ilma olulistest ärivõimalustest ning ametiasutused ei pruugi leida parimat kasutust avaliku sektori rahale, nii et liidu kodanikud saaksid kasu kvaliteetsetest teenustest parima hinnaga. Kontsessioonide andmise sobilik, tasakaalustatud ja paindlik õigusraamistik tagaks kõigile Euroopa Liidu ettevõtjatele tulemusliku ja mittediskrimineeriva juurdepääsu turule ja õiguskindluse, soodustades avaliku sektori investeeringuid taristusse ja kodanike jaoks strateegilistesse teenustesse. Selline õigusraamistik tagaks ühtlasi suurema õiguskindluse ettevõtjatele ja võiks olla riigihangete rahvusvahelise turu edasise avamise aluseks ja vahendiks ning edendada rahvusvahelist kaubandust. Erilist tähelepanu tuleks pöörata sellele, kuidas parandada VKEde juurdepääsu võimalusi liidu kontsessiooniturgudele.

[...]

(4) Avaliku sektori ehitustööde kontsessioonide andmist reguleeriti seni Euroopa Parlamendi ja nõukogu [31. märtsi 2004. aasta] direktiiviga 2004/18/EÜ[ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT 2004, L 134, lk 114; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132)], samal ajal kui piiriülest huvi pakkuvate teenuste kontsessioonide andmisele laienevad pelgalt Euroopa Liidu toimimise lepingu [...] põhimõtted, eriti kaupade vaba liikumise, asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtted, samuti nendest tulenevad põhimõtted, nagu võrdse kohtlemise, mittediskrimineerimise, vastastikuse tunnustamise, proportsionaalsuse ja läbipaistvuse põhimõte. Esineb õiguskindlusetuse oht, mis on seotud kõnealuste põhimõtete erineva tõlgendamisega liikmesriikide seadusandjate poolt, ning oht, et eri liikmesriikide õigusaktide vahel on suured erinevused. Sellise ohu olemasolu kinnitab Euroopa Liidu Kohtu ulatuslik praktika, milles on kontsessioonilepingute sõlmimise teatavaid aspekte käsitletud siiski üksnes osaliselt.

[...]

(8) Teatavale maksumusele vastavate või seda ületavate kontsessioonide puhul on asjakohane näha ette selliste lepingute sõlmimise riiklike menetluste teatav minimaalne koordineerimine, mis põhineks ELi toimimise lepingu põhimõtetel, et tagada kontsessioonide avatus konkurentsile ja piisav õiguskindlus. Kõnealused koordineerivad sätted ei peaks minema kaugemale sellest, mida on vaja eespool nimetatud eesmärkide saavutamiseks ning teatava paindlikkuse tagamiseks. Liikmesriikidel peaks olema lubatud kõnealuseid sätteid täiendada ja edasi arendada, kui nad peavad seda asjakohaseks, eelkõige selleks, et paremini tagada eespool sätestatud põhimõtete järgimine.

[...]

- (18) Kontsessiooni ja riigihankelepingu mõistete tõlgendamise raskused on põhjustanud sidusrühmadele jätkuvat õiguskindlusetust ning Euroopa Liidu Kohus on pidanud selles küsimuses langetama arvukalt otsuseid. Seepärast tuleks kontsessiooni mõistet täpsustada, viidates eelkõige äririski mõistele. Kontsessiooni põhiomadusega – õigusega kasutada ehitisi või osutada teenuseid – kaasneb kontsessioonääri jaoks alati majanduslikku laadi äririsk, et ehitise või teenuste ekspluateerimisega seotud investeeringud või seotud kulud ei tasu end tavapäraste tegevustingimuste korral ära, kuigi osa riskist jääb avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija kanda. Kontsessiooni andmise erisätete kohaldamine ei oleks põhjendatud, kui avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija vabastaks ettevõtja mis tahes võimalikust kahjust, tagades talle miinimumtulu, mis on ettevõtja poolt lepingu täitmise seoses tehtud investeeringute ja kantud kuludega võrdne või nendest suurem. Samal ajal tuleks teha selgeks, et teatavad kokkulepped, mille puhul kulud kannab üksnes avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija, peaksid kvalifitseerima kontsessioonideks, kui ettevõtja poolt seoses ehitustööde tegemise või teenuse osutamisega tehtud investeeringute ja kantud kulude tasateenimine sõltub tegelikult nõudlusest teenuse või vara järele või nende pakkumisest.

[...]

- (20) Äririsk peaks tulenema asjaoludest, mis ei ole osapoolte kontrolli all. Sellised riskid, mis on seotud halva juhtimise, ettevõtja poolt lepinguliste kohustuste täitmata jätmisega või vääramatu jõu juhuga, ei ole kontsessiooniks klassifitseerimise seisukohast otsustavad, kuna need riskid on omased igale lepingule, olgu selleks siis riigihankeleping või kontsessioonileping. Äririskina tuleks mõista turul ettenägematute olukordade esinemise riski, milleks võib olla kas nõudluse või pakkumisega seotud risk või nii nõudluse kui ka pakkumise mõlemaga seotud risk. Nõudlusega seotud riski tuleks mõista kui riski seoses tegeliku nõudlusega lepingu esemeks oleva ehitustöö või teenuse järele. Pakkumisega seotud riski tuleks mõista kui riski seoses lepingu esemeks oleva ehitustöö tegemise või teenuse osutamisega, eelkõige riski, et teenuste pakkumine ei vasta nõudlusele. Selleks et äririski hinnata, peaks järjepideval ja ühtsel viisil võtma arvesse kontsessioonääri kogu investeeringu, kulude ja tulu nüüdispuhasväärtust.

[...]

- (52) Turu sulgemise ja konkurentsi piiramise vältimiseks tuleks kontsessiooni kestust piirata. Lisaks põhjustavad väga pikaks ajaks antavad kontsessioonid tõenäoliselt turu suletust ning võivad seega takistada teenuste vaba liikumist ja asutamisevabaduse teostamist. Selline kestus võib siiski olla põhjendatud, kui see on hädavajalik selleks, et võimaldada kontsessioonäri teenida tasa kontsessiooni täitmiseks tehtavad investeeringud ja saada investeeritud kapitalilt tootlust. Seega kontsessioonide puhul, mis kestavad kauem kui viis aastat, tuleks kestust piirata ajavahemikuni, mis kontsessioonäri jaoks võiks tavapärast kuluda ehitiste ekspluateerimise või teenuste osutamisega seoses tehtud investeeringute tagasiteenimiseks tavapärastes tegevustingimustes, võttes arvesse investeeritud kapitali tootlust ning kontsessioonääri konkreetseid lepinguga taotletavaid eesmärke, et vastata näiteks kasutajale pakutava kvaliteedi või hinnaga seotud nõuetele. Eeldatava maksumuse määramine peab pidama paika kontsessiooni andmise ajal. Peaks olema võimalik hõlmata algseid ja täiendavaid investeeringuid, mida on peetud vajalikuks kontsessiooni täitmiseks, eelkõige kulutused taristule, autoriõigustele, patentidele, seadmetele, logistikale, tööjõule,

töötajate koolitusele ja esmased kulud. Kontsessiooni maksimumkestus peaks olema kirjas kontsessiooni alusdokumentides, välja arvatud juhul, kui kestust kasutatakse pakkumiste hindamise kriteeriumina. Avaliku sektori hankijatel ja võrgustiku sektori hankijatel peaks alati olema võimalik anda kontsessiooni lühemaks perioodiks kui see, mis on vajalik investeeringu tasateenimiseks, kui sellega seotud kompensatsioon ei kõrvalda äririski.“

4 Direktiivi artiklis 1 „Reguleerimise ja kohaldamisala“ on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse eeskirjad avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijate korraldatavate hankemenetluste kohta selliste kontsessioonide andmiseks, mille maksumus ületab artiklis 8 sätestatud piirmäära.

2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse ettevõtjatele ehitustööde või teenuste kontsessioonide andmisele, kui kontsessiooni andja on

a) avaliku sektori hankija [...]

[...]“.

5 Nimetatud direktiivi artiklis 3 „Võrdse kohtlemise, mittediskrimineerimise ja läbipaistvuse põhimõte“ on sätestatud:

„1. Avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad kohtlevad ettevõtjaid võrdselt ja mittediskrimineerivalt ning tegutsevad läbipaistval ja proportsionaalsel viisil.

Kontsessiooni andmist, sealhulgas maksumuse hindamist, ei kavandata eesmärgiga jätta see käesoleva direktiivi kohaldamisalast välja või sobimatul viisil soodustada või ebasoodsasse olukorda panna teatavaid ettevõtjaid või teatavaid ehitustöid, asju või teenuseid.

[...]“.

6 Direktiivi 2014/23 artiklis 5 „Mõisted“ on ette nähtud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. „kontsessioon“ – ehitustööde või teenuste kontsessioon, nagu see on määratletud punktides a ja b:

[...]

b) „teenuste kontsessioon“ – kirjalik rahaliste huvidega seotud leping, millega üks või mitu avaliku sektori hankijat või võrgustiku sektori hankijat usaldavad teenuste (välja arvatud punktis a osutatud ehitustööde tegemise) osutamise ja korraldamise ühele või mitmele ettevõtjale, kui tasu osutatavate teenuste eest seisneb kas ainult õiguses eksploateerida neid lepingu esemeks olevaid teenuseid või sellises õiguses koos tasuga.

Ehitustööde või teenuste kontsessiooni andmisega kaasneb nende ehitiste või teenuste eksploateerimisega seotud sellise äririski üleminek kontsessionäärile, mis seisneb nõudluse või pakkumisega seotud riskis või mõlemas korraga. Kontsessionäär loetakse kandvaks äririski, kui tavapärase tegevustingimuste korral ei ole tagatud, et kontsessiooni esemeks oleva ehitise kasutamise või teenuse osutamise kaetakse tehtud investeeringud või tekkinud kulud.

Kontsessioonäärile üle mineva äririski osa sisaldab tõelist turul ettenägematute olukordade esinemise riski, mis tähendab seda, et kontsessiooni võimalik kahjum ei ole vaid marginaalne ja ebaoluline;

[...]“.

- 7 Selle direktiivi artiklist 8 „Piirmäär ja kontsessiooni eeldatava maksumuse arvutamise meetodid“ nähtub:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kontsessioonide suhtes, mille maksumus on vähemalt 5 350 000 eurot.

2. Kontsessiooni maksumus võrdub kontsessiooni käibemaksuta väljendatud sellise kogukäibega lepingu kestuse ajal (nagu selle on hinnanguliselt määranud avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija), mis tal tekib kontsessiooni esemeks olevate ehitustööde tegemise ja teenuste osutamise, samuti nimetatud ehitustööde ja teenusega kaasnevate tarnete tulemusel.

[...]

3. Kontsessiooni eeldatavat maksumust arvutatakse kontsessiooni alusdokumentides täpsustatud objektiivse meetodi abil. Kontsessiooni maksumuse hindamisel võtavad avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad vajaduse korral arvesse eelkõige järgmist:

- a) igat liiki optsoonide maksumus ja iga kontsessiooni kestuse pikendamine;
- b) tulu, mis saadaks ehitise või teenuse kasutajate makstavatest muudest teenustasudest ja trahvidest kui need, mida kogutakse avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija nimel;
- c) avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija või mis tahes muu ametiasutuse poolt kontsessioonäärile tehtavad maksed või mis tahes kujul antavad finantssoodustused, sealhulgas hüvitis avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmise eest ning riiklikud investeeringutoetused;

[...]“.

- 8 Direktiivi artiklis 18 „Kontsessiooni kestus“ on sätestatud:

„1. Kontsessioonide kestus on ajaliselt piiratud. Kestuse määrab hinnanguliselt kindlaks avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija vastavalt vajalikele ehitustöödele või teenustele.

2. Rohkem kui viie aasta pikkuste kontsessioonide puhul ei ületa kontsessiooni maksimumkestus aega, mis kulub selleks, et kontsessioonäär saaks mõistliku aja jooksul teenida tasa investeeringud, mis on tehtud ehitise käitamiseks või teenuse osutamiseks, koos investeeritud kapitali tootlusega, võttes arvesse investeeringuid, mis on olnud vajalikud konkreetsete lepinguga seotud eesmärkide saavutamiseks.

Investeeringud, mis arvutamisel arvesse võetakse, hõlmavad nii esmainvesteeringuid kui ka neid, mis tehti kontsessiooni kestuse ajal.“

9 Sama direktiivi artiklis 20 „Segalepingud“ on sätestatud:

„[...]

2. Kui asjaomase lepingu eri osasid on võimalik objektiivselt lahutada, kohaldatakse lõikeid 3 ja 4. Kui asjaomase lepingu eri osasid ei ole võimalik objektiivselt lahutada, kohaldatakse lõiget 5.

[...]

Selliste lepingute puhul, mis on kavandatud hõlmama mitut tegevusala, millest ühe puhul kohaldatakse kas käesoleva direktiivi II lisa või [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta] direktiivi 2014/25/EL[, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT 2014, L 94, lk 243)], kehtestatakse kohaldatavad sätted vastavalt kas käesoleva direktiivi artiklile 22 või direktiivi [2014/25] artiklile 6.

[...]

4. Segalepingute puhul, mis sisaldavad nii kontsessioonide elemente kui ka direktiiviga [2014/24] hõlmatud hankelepingute elemente kui ka direktiiviga [2014/25] hõlmatud lepinguid, tuleks segalepingud sõlmida kooskõlas direktiivi [2014/24] või direktiivi [2014/25] sätetega.

[...]“.

10 Direktiivi 2014/23 artikli 26 „Ettevõtjad“ lõikes 2 on sätestatud:

„Ettevõtjate rühmad, sealhulgas ajutised ühendused, võivad kontsessiooni andmise menetlustes osaleda. Avaliku sektori hankijad või võrgustiku sektori hankijad ei või nõuda, et neil oleks pakkumuse või osalemistaotluse esitamiseks mingi konkreetne õiguslik vorm.

Vajaduse korral võivad avaliku sektori hankijad või võrgustiku sektori hankijad kontsessiooni alusdokumentides selgitada, kuidas ettevõtjate rühmad peavad vastama artiklis 38 osutatud majandusliku ja finantsseisundi nõuetele või tehnilise ja kutsealase suutlikkuse kriteeriumidele, kui seda on võimalik objektiivselt põhjendada ning see on proportsionaalne. Liikmesriigid võivad kehtestada standardvormi selle kohta, kuidas ettevõtjate rühmad neid tingimusi täitma peavad. Kontsessiooni selliste ettevõtjate rühmade poolt täitmise tingimused, mis erinevad eraldiseisvate osalejate suhtes kehtestatud tingimustest, peavad samuti olema objektiivsetel alustel põhjendatavad ning proportsionaalsed.“

11 Direktiivi artikli 27 „Nomenklatuurid“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Kõik viited nomenklatuuridele kontsessioonide andmise kontekstis põhinevad [määrusega nr 2195/2002] vastu võetud ühtsel riigihangete klassifikaatoril (CPV).“

12 Direktiivi artikli 31 „Kontsessiooniteated“ lõikes 2 on sätestatud:

„Kontsessiooniteated sisaldavad V lisas osutatud teavet ja vajaduse korral muud avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija poolt kasulikuks peetavat teavet vastavalt standardvormidele.“

- 13 Direktiivi V lisas „Teave, mis avaldatakse artiklis 31 osutatud kontsessiooniteadetes“ on sätestatud:

„[...]

4. Kontsessiooni kirjeldus: ehitustööde olemus ja ulatus, teenuste olemus ja ulatus, suurusjärg või soovituslik maksumus ning võimaluse korral lepingu kestus. Kui kontsessioon on osadeks jaotatud, esitatakse vastav teave iga osa kohta. Vajaduse korral alternatiivsete lahenduste kirjeldus.

5. CPV koodid. Kui kontsessioon on osadeks jaotatud, esitatakse vastav teave iga osa kohta.

[...]

7. Kvalifitseerimise tingimused, sealhulgas:

[...]

b) vajaduse korral märge selle kohta, kas õigus- või haldusnormidega nähakse ette, et teenust võib osutada üksnes kindla kutseala esindaja; viide asjaomastele õigus- või haldusnormidele;

c) kvalifitseerimise kriteeriumide loetelu ja lühikirjeldus, kui see on asjakohane; võimalike muude nõutavate suutlikkusnäitajate miinimumtasemed; märge nõutud teabe kohta (enda koostatud avaldused, dokumentatsioon).“

- 14 Direktiivi 2014/23 artiklis 37 „Menetluslikud tagatised“ on sätestatud:

„[...]

2. Avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija esitab:

a) kontsessiooniteates kontsessiooni kirjelduse ja kvalifitseerimise tingimused;

b) kontsessiooniteates, pakkumuse esitamise ettepanekus või muudes kontsessiooni alusdokumentides pakkumiste hindamise kriteeriumide kirjelduse ja vajaduse korral miinimumnõuded.

[...]

4. Avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija teavitab kõiki osalejaid menetluse kavandatava korralduse kirjeldusest ja soovituslikust lõpetamistähtajast. Kõiki osalejaid teavitatakse mis tahes muudatustest ning juhul, kui muudatused hõlmavad kontsessiooniteates avaldatud elemente, teatatakse neist kõikidele ettevõtjatele.

[...]“.

- 15 Direktiivi artiklis 38 „Taotlejate vahel valiku tegemine ja nende kvalitatiivne hindamine“ on ette nähtud:

„1. Avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija kontrollib taotlejate või pakkujate kutsealase ja tehnilise suutlikkusega ning finants- ja majandusliku olukorraga seotud kvalifitseerimise

tingimusi, tuginedes taotlejate või pakkujate endi kinnitustele ja dokumentidele, millega taotlejatel või pakkujatel tuleb tõendada vastavust kontsessiooniteates esitatud nõudmistele, mis peavad olema mittediskrimineerivad ja proportsionaalsed kontsessiooni esemega. Kvalifitseerimise tingimused on seotud ja proportsionaalsed vajadusega tagada kontsessionääri suutlikkus kontsessiooni täita, võttes arvesse kontsessiooni eset ning eesmärki tagada tõeline konkurents.

2. Selleks et täita lõikes 1 sätestatud kvalifitseerimise tingimusi, võib ettevõtja vajaduse korral konkreetse kontsessiooni puhul tugineda teiste üksuste suutlikkusele, olenemata nendevaheliste suhete õiguslikust laadist. Kui ettevõtja soovib toetuda teiste üksuste suutlikkusele, tõendab ta avaliku sektori või võrgustiku sektori hankijale, et talle on kogu kontsessiooni protsessi jooksul kättesaadavad vajalikud vahendid, näiteks esitades sellistelt üksustelt saadud vastava kinnituse. Seoses finantsseisundiga võib avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija nõuda, et ettevõtja ja kõnealused üksused vastutaksid ühiselt lepingu täitmise eest.

3. Samadel tingimustel võib artiklis 26 osutatud ettevõtjate rühm toetuda sama rühma teiste osaliste või teiste üksuste suutlikkusele.

[...].

Direktiiv 2014/24

16 Direktiivi 2014/24 artiklis 1 „Reguleerimise ja kohaldamisala“ on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse eeskirjad hankemenetluste läbiviimiseks avaliku sektori hankijate poolt selliste riigihankelepingute sõlmimiseks ja ideekonkursside korraldamiseks, mille eeldatav maksumus ületab artiklis 4 sätestatud piirmäärasid.

2. Hangete all mõeldakse käesolevas direktiivis ehitustööde, asjade või teenuste hankimist riigihankelepingu alusel avaliku sektori hankijate valitud ettevõtjatelt, olenemata sellest, kas kõnealused ehitustööd, asjad või teenused teenivad avalikke huve.

[...].

17 Direktiivi artiklis 2 „Mõisted“ on ette nähtud:

„1. Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

5) „riigihankelepingud“ – ühe või mitme ettevõtja ning ühe või mitme avaliku sektori hankija vahel kirjalikult sõlmitud rahaliste huvidega seotud lepingud, mille esemeks on ehitustööd, asjade tarnimine või teenuste osutamine;

[...]

8) „asjade riigihankelepingud“ – riigihankelepingud, mille esemeks on asjade ostmine, üürimine, rentimine või liisimine koos väljaostuvõimalusega või ilma. Asjade hankeleping võib kaasneva tööna hõlmata ka kohaletoomis- ja paigaldustöid;

9) „teenuste riigihankelepingud“ – riigihankelepingud, mille esemeks on teenuste osutamine, välja arvatud riigihankelepingud punktis 6 osutatud teenuste osutamiseks;

[...]“.

18 Direktiivi artiklis 3 „Segahanked“ on sätestatud:

„[...]

4. Selliste lepingute puhul, mille ese hõlmab nii käesoleva direktiiviga reguleeritavaid riigihankeid kui ka riigihankeid, mida käesolev direktiiv ei hõlma, võivad avaliku sektori hankijad teha otsuse sõlmida eri osade kohta eraldi hankelepingud või sõlmida ühtne leping. Kui avaliku sektori hankijad otsustavad sõlmida eri osade kohta eraldi hankelepingud, otsustatakse see, millist õiguskorda iga sellise eraldi lepingu suhtes kohaldada, asjaomase eraldi osa omaduste põhjal.

Kui avaliku sektori hankijad otsustavad sõlmida ühtse lepingu, kohaldatakse segalepingu suhtes käesolevat direktiivi, juhul kui artiklis 16 ei ole ette nähtud teisiti, olenemata nende osade maksumusest, mis muidu oleksid hõlmatud erineva õigusliku režiimiga, ning olenemata sellest, millise õigusliku režiimiga kõnealused osad muidu hõlmatud oleksid.

Asjade, ehitustööde ja teenuste hankelepingute ja kontsessioonide elemente sisaldavate segalepingute puhul sõlmitakse segaleping käesoleva direktiivi kohaselt, kui lepingu selle osa, mis moodustab käesoleva direktiiviga reguleeritava hankelepingu, artikli 5 kohaselt arvatud eeldatav maksumus on võrdne artiklis 4 sätestatud piirmääraga või sellest suurem.

[...]“.

19 Sama direktiivi artikli 4 „Piirmäärad“ esimeses lõigus on sätestatud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse riigihangete suhtes, mille eeldatav maksumus käibemaksuta on võrdne järgmiste piirmääradega või ületab neid:

[...]

b) 139 000 [eurot] keskvalitsusasutuste sõlmitavate asjade ja teenuste valiku riigihankelepingute puhul ning selliste asutuste korraldatavate ideekonkursside puhul; riigikaitse valdkonna avaliku sektori hankijate sõlmitud asjade riigihankelepingute puhul kohaldatakse seda üksnes selliste lepingute suhtes, mis hõlmavad III lisas loetletud tooteid;

c) 214 000 [eurot] keskvalitsusest madalama tasandi hankijate sõlmitavate asjade ja teenuste riigihankelepingute puhul ning selliste avaliku sektori hankijate korraldatavate ideekonkursside puhul [...]

[...]“.

20 Selle direktiivi artiklis 18 on esitatud riigihanke üldpõhimõtted.

21 Direktiivi artikli 23 „Nomenklatuurid“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kõik viited nomenklatuuridele riigihangete kontekstis peavad põhinema [määrusega nr 2195/2002] vastu võetud ühtsel riigihangete klassifikaatoril (CPV).“

- 22 Direktiivi 2014/24 artikli 51 „Teadete avaldamise vorm ja viis“ lõike 1 esimeses lõigus on sätestatud:

„Artiklites 48, 49 ja 50 osutatud teated sisaldavad V lisa esitatud teavet standardvormide, sh paranduste standardvormide kujul.“

- 23 Direktiivi V lisa „Eelteates sisalduv teave“ C osast „Hanketeates avaldatav teave (millele on osutatud artiklis 49)“ nähtub järgmist:

„[...]

7. Hanke lühikirjeldus: ehitustööde olemus ja ulatus, asjade olemus, kogus ja maksumus, teenuste olemus ja ulatus. Kui riigihange on osadeks jaotatud, esitatakse vastav teave iga osa kohta. Vajaduse korral kirjeldatakse valikuvõimalusi.

[...]“.

- 24 Direktiivi artikli 58 „Kvalifitseerimise tingimused“ lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Kvalifitseerimise tingimused võivad olla seotud järgmisega:

- a) sobivus tegeleda kutsetöoga;
- b) majanduslik ja finantsseisund;
- c) tehniline ja kutsealane suutlikkus.

Avaliku sektori hankija võib ettevõtjatele kehtestada osalemise nõuetena üksnes lõigetes 2, 3 ja 4 osutatud kriteeriumid. Avaliku sektori hankijad piirduvad nõudeid kehtestades sellistega, mis on asjakohased tagamaks, et taotlejal või pakkujal on õigusvõime ja finantssuutlikkus ning tehniline ja kutsealane suutlikkus sõlmitava lepingu täitmiseks. Kõik nõuded peavad olema seotud ja proportsionaalsed lepingu esemega.

2. Seoses kutsetöoga tegelemise sobivusega võib avaliku sektori hankija nõuda, et ettevõtjad on kantud mõnda nende asukohaliikmesriigi kutse- või äriregistrisse vastavalt XI lisale või et nad vastaksid muudele kõnealuses lisa nimetatud nõuetele.

Teenuste riigihankemenetlustes võib avaliku sektori hankija juhul, kui ettevõtjatel peab oma päritoluriigis asjaomase teenuse osutamiseks olema luba või kui nad peavad kuuluma teatavasse organisatsiooni, nõuda neilt loa olemasolu või organisatsiooni kuulumise tõendamist.“

- 25 Direktiivi XI lisa „Registrid“ on ette nähtud:

„Liikmesriikide kutse- ja äriregistrid ning vastavad kinnitused ja tõendid on järgmised:

– [...]

– Sloveenia: „sodni register“ ja „obrtni register“;

– [...]“.

Rakendusmäärus 2015/1986

26 Rakendusmääruse 2015/1986 artiklis 4 on ette nähtud:

„Avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad kasutavad direktiivi 2014/23/EL artiklites 31, 32 ja 43 osutatud teadete avaldamiseks *Euroopa Liidu Teatajas* käesoleva määruse XI, XVII, XX, XXI ja XXII lisas sätestatud tüüpvorme.“

27 Selle rakendusmääruse II lisa punktides II.1.1–II.1.4, II.2.1, II.2.2 ja II.2.4 esitatud tüüpvormi kohaselt peab hankija hanketeates täpsustama vastavalt lepingu nimetuse, CPV põhikoodi, lepingu liigi, lühikirjelduse, CPV lisakoodi(d) ja hanke kirjelduse.

28 Nimetatud rakendusmääruse XXI lisas on tüüpvorm kontsessiooniteatele direktiivi 2014/23 tähenduses, mille punkt III.1.1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kutsetöoga tegelemise sobivus, sealhulgas kutse- või äriregistrise kuulumisega seotud nõuded.

Tingimuste loetelu ja lühikirjeldus, märke nõutava teabe ja nõutavate dokumentide kohta“.

Määrus nr 2195/2002

29 Määruse nr 2195/2002 põhjendustes 1 ja 3 on märgitud:

„(1) Erinevate klassifikaatorite kasutamine on kahjulik Euroopa riigihangete avatusele ja läbipaistvusele. Selle mõju pakkumiskulutuste kvaliteedile ja nende avaldamiseks kuluvale ajale takistavad ettevõtjate juurdepääsu riigihankelepingutele.

[...]

(3) Ühtse riigihangete klassifikatsioonisüsteemi abil tuleb ühtlustada ametiasutuste ja tellijate poolt lepinguobjektide kirjeldamiseks kasutatavad viited.“

30 Määruse nr 2195/2002 artikli 1 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesolevaga kehtestatakse riigihangete puhul kohaldatav ühtne klassifikatsioonisüsteem, mida nimetatakse „ühtseks riigihangete klassifikaatoriks“ ehk „CPV“ks.

2. CPV tekst on esitatud I lisas.“

Määrus nr 1893/2006

31 Määruse nr 1893/2006 artiklis 1 „Sisu ja reguleerimisala“ on sätestatud:

„1. Käesoleva määrusega kehtestatakse Euroopa Ühenduses ühine majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator, edaspidi „NACE Rev. 2“. See klassifikaator tagab [liidu] klassifikaatorite vastavuse tegelikule majanduslikule olukorrale ja tõstab võrreldavust siseriiklike, [liidu] ja rahvusvaheliste klassifikaatorite vahel ning sellest tulenevat siseriikliku, [liidu] ja rahvusvahelise statistika võrreldavust.

2. Käesolevat määrust kohaldatakse klassifikaatori kasutamise suhtes üksnes statistilistel eesmärkidel.“

Sloveenia õigus

- 32 Seaduse teatavate kontsessioonilepingute kohta (Zakon o nekaterih koncesijskih pogodbah) (*Uradni list RS*, nr 9/2019) põhikohtuasjas kohaldatav redaktsioon reguleerib teatavaid ehitustööde või teenuste kontsessioonilepinguid, mille eeldatav maksumus käibemaksuta on võrdne direktiivi 2014/23 artikli 8 lõikes 1 ette nähtud maksumusega või ületab seda.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 33 Ljubljana vald otsustas 2020. aastal algatada kontsessiooni andmise menetluse elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse loomiseks ja haldamiseks oma territooriumil. Projekti eeldatav kogumaksumus käibemaksuta oli 14 989 000 eurot, mille hulgas oli ette nähtud eraõigusliku partneri rahaline panus summas 14 570 000 eurot käibemaksuta ja kohaliku omavalitsuse rahaline panus summas 36 000 eurot käibemaksuta.
- 34 Eraõigusliku partneri rahaline panus pidi jagunema järgmiselt: olemasolev elektrisõidukite park: 5 000 000 eurot; olemasolev tehnoloogia: 1 500 000 eurot; ressursid ja arendustegevus: 1 400 000 eurot; kontsessiooni ajal uute elektrisõidukite ostmine: 6 250 000 eurot; parklate planeerimine: 180 000 eurot; laadimisjaamade paigaldamine: 240 000 eurot.
- 35 Asjaomast projekti puudutavates dokumentides kasutatakse põhiklassifikaatori koodi CPV 60100000. Lisaks on jaotises „Kontsessiooni andja ja kontsessionääri panus“ ette nähtud, et „parklate ja laadimisjaamade eest saadavat maksutulu ning parkimistasusid tuleb käsitada kontsessiooni andja panusena projekti elluviimiseks“.
- 36 Lisaks märkis Ljubljana vald oma „Pakkumuse esitamise juhendis“ kontsessioonisuhte eseme kirjeldamiseks, et elektriautode rentimise ja jagamise riikliku süsteemi loomise ja haldamise projekti elluviimine sisaldas järgmist:
- „a) [Ljubljana valla] territooriumil elektriautode rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomiseks vajalike investeeringute tegemine, sealhulgas:
- vahendite eraldamine vähemalt 200 elektrisõiduki jaoks, mis on mõeldud elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomiseks [...],
  - elektrisõidukite rentimiskohtade ja laadimisjaamade avaliku võrgu loomine [...],
  - elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse tagamiseks kaasaegse ja kasutajasõbraliku IT-lahenduse loomine;
- b) elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse osutamine [...], sealhulgas elektrisõidukite rentimise ja jagamise keskse süsteemi loomine, mis võimaldab jälgida ja kontrollida projekti täitmist ja eelkõige:
- kohustus tagada täiesti töökorras sõidukipark ja seda sõidukiparki hallata, mis hõlmab eelkõige korrapärasest hooldust ja remonti, ka liiklusõnnetuste puhul, registreerimistasu,

kindlustust ja muid sõidukite tavapäraseks kasutamiseks vajalikke kulusid. [...] Kontsessionäär võtab endale samuti kohustuse kaasajastada sõidukiparki korrapäraselt, vastavalt lepingus määratletud tingimustele,

- kohustus tagada elektrisõidukite rentimiskohtade ja laadimisjaamade avalik võrk ja seda võrku hallata, kohustus neid kohti ja jaamu korrapäraselt hooldada ja kohustus tagada sisu osas töökorras laadimisjaamad, vastavalt tingimustele ja korrale, mis määratletakse lepingu raames,
- kasutajatele nõuetekohase tugisüsteemi loomine.

[...]

Kontsessionääri peamised kohustused:

- [...]
- kontsessionäär kannab lepinguga hõlmatud perioodil kõik tehnilised, tehnoloogilised ja finantsriskid investeerimis- ja muude meetmete elluviimisel ning elektriautode rentimis- ja jagamisteenuse osutamisel, kaasa arvatud tehtud investeeringute kasumlikkusega seotud riski. Kontsessionäär kannab samuti loodud süsteemi juurdepääsetavuse ja kättesaadavusega seotud riski nagu ka nõudlusega seotud riski;
- [...]“.

- 37 Sellest juhendist tuleneb samuti, et põhikohtuasjas kõne all oleva projekti eesmärk on kaitsta keskkonda ja edendada säästvat arengut, võttes eelkõige vastu kestliku liikuvuse põhimõtted. Lõpuks on nimetatud juhendi jaotises „Kõrvalejätmise alused“ ette nähtud, et taotleja peab olema registreeritud, et tegeleda riiklikus ühtlustatud klassifikaatoris 77.110 (Sõiduautode ja väikebusside rentimine ja kasutusrent) sätestatud tegevusega (edaspidi „tegevus 77.110“), täpsustades, et partnerluse korras esitatud pakkumise korral peavad tingimusele vastama kõik osapooled.
- 38 Sharengo esitas 17., 18. ja 19. veebruaril 2021 avalike hangete portaali kaudu mitu hanketeatega seotud küsimust ja teavitas Ljubljana valda sellest, et osa nõudeid olid kehtestatud vastuolus Sloveenia avaliku ja erasektori partnerlust reguleerivate õigusnormide ning riigihankeid reguleerivate õigusnormidega.
- 39 Sharengo esitas Ljubljana vallale läbivaatamistaotluse 19. veebruaril 2021 ja seega juba enne vallale nendele küsimustele vastamiseks antud tähtaja möödumist. Ta väitis eelkõige, et kuna lepingu ese hõlmab niisuguste investeeringute tegemist, mis ei ole otse seotud elektrisõidukite rentimisega ja jagamisega, siis on nõue, et kõik partnerid peavad olema tegevuse 77.110 osas registreeritud, ebaproportsionaalne ja diskrimineeriv. Niisugune nõue piiraks konkurentsi ja takistaks koostööd välisriigis asuvate partneritega. Sharengo nõudis seetõttu erinevate nõuete tühistamist ning teise võimalusena kogu hankemenetluse tühistamist.
- 40 Ljubljana vald lükkas 2. märtsi 2021. aasta otsusega selle läbivaatamistaotluse ennatlikkuse tõttu tagasi.

- 41 Sharengo küsimuste peale Ljubljana vald siiski täpsustas, et kandidaat peab vastama tegevuse 77.110 nimekirja kandmise nõudele ning partnerluse korras esitatud pakkumise korral peavad tingimusele vastama kõik osapooled, sest partnerluslepingu sõlmimisega kehtestatakse nende vahel solidaarvastutus. Seevastu teised taotleja deklaratsioonis osalevad ettevõtjad ei pea tingimusele vastama. Lisaks peab kontsessiooni andja juhul, kui ettevõtjad ei ole kantud Sloveenia Vabariigi äriregistrisse, võtma arvesse klassifikatsiooni, mis oma kirjelduse kohaselt vastab lepingu esemele.
- 42 Kuna Ljubljana vald oli Sharengo läbivaatamistaotluse tagasi lükanud, pidi ta selle kontrollimiseks edastama Državna revizijska komisija za revizijo postopkov oddaje javnih naročilile (riigihangete riiklik järelevalvekomisjon, Sloveenia), mida ta tegi 8. märtsil 2021.
- 43 Viimase taotlusel märkis Ljubljana vald 7. aprilli 2021. aasta kirjas kõigepealt, et seadus teatavate kontsessioonilepingute kohta ei ole kohaldatav põhjusel, et selle kohaldamise piirmäära ei ole saavutatud, kuna kontsessiooni eeldatav maksumus oli 3 108 103 eurot käibemaksuta. Lisaks ei maksa vald kontsessiooni täitmise eest otsesest tasu. Nimelt piirdus ta esiteks sellega, et loobus põhikohtuasjas arutusel olevaks teenuseks kasutatavate parkimiskohtade parkimistasust, mille suurus oli 3 430 328 eurot käibemaksuta, ja teiseks võttis enda kanda kulu nende parkimiskohtade korrapärase hooldamise eest, mille eeldatav maksumus oli 84 375 eurot käibemaksuta. Lõpuks sai vald tulu iga-aastaste tasudena parkimiskohtade eest, mille eeldatav maksumus oli 345 000 eurot käibemaksuta, ning tasudena laadimisjaamade eest, mille eeldatav maksumus oli 62 000 eurot käibemaksuta. Seejärel oli Ljubljana valla eesmärk elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse loomine, mitte kauba soetamine. Viimasena leidis vald ette nähtud riskijagamist arvestades, et asjade üürimist käsitleva CPV koodi valimine võib olla eksitav. Nimelt läheb elektrisõidukite jagamise süsteem kaugemale lihtsast elektrisõiduki rentimisest ja see hõlmab tervikteenust, mille eesmärgiks on toimiv jagamissüsteem, mis on sõiduki lihtsast rentimisest märkimisäärselt ulatuslikum nii materiaalsel kui ka kontseptsioonitasandil.
- 44 Kõigepealt märkis Državna revizijska komisija za revizijo postopkov oddaje javnih naročil (riigihangete riiklik järelevalvekomisjon), et Euroopa Kohus tunnustas tema liikmesriigi kohtu staatust ELTL artikli 267 tähenduses 8. juuni 2017. aasta kohtuotsuses Medisanus (C-296/15, EU:C:2017:431, punktid 34–38) ja 10. septembri 2020. aasta kohtuotsuses Tax-Fin-Lex (C-367/19, EU:C:2020:685). Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et kui – nagu põhikohtuasjas – läbivaatamistaotlus puudutab hankedokumente, mis lisaks hankedokumentidele kitsamas tähenduses hõlmavad hankelepingu või kontsessiooni sõlmimisega seotud dokumente, siis teeb ta otsuse kui „liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata“ ELTL artikli 267 kolmanda lõigu tähenduses.
- 45 Käesoleval juhul sõltub eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevus põhikohtuasja lahendamisel sellest, kas tulevast lepingulist suhet kohaliku omavalitsusüksuse ja ettevõtja vahel võib kvalifitseerida „teenuste kontsessiooniks“ direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses või „riigihankelepinguks“ direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punkti 5 tähenduses.
- 46 Seda silmas pidades leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tal on liidu õiguse tõlgendamisel tekkinud kolm probleemi.
- 47 Esimesena soovib ta teada, kuidas määrata kindlaks teenuste kontsessiooni eeldatav maksumus. Ta märgib sellega seoses, et Ljubljana vald hindas eraõigusliku partneri rahaliseks panuseks 14 570 000 eurot käibemaksuta, samas kui tema enda panus oli 36 000 eurot käibemaksuta. See hinnang on siiski ekslik, kuna – nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse punktist 43 – vald

möönis, et tema panus on 3 108 103 eurot käibemaksuta. Valla investeering ületab seega direktiivi 2014/24 artikli 4 punktides b ja c ette nähtud piirmäärasid, kuid mitte direktiivi 2014/23 artikli 8 lõikes 1 ette nähtud 5 350 000 euro piirmäära.

- 48 Samas, kui eraõigusliku partneri rahalise panuse eeldatav maksumus on 14 570 000 eurot käibemaksuta, on loogiline, et kuna eraõigusliku partneri eesmärk on saada projekti elluviimisest kasumit, siis ulatub tema tulu vähemalt 14 977 000 euronit käibemaksuta, et katta kõik investeeringud ja iga-aastaste tasude maksmine parkimiskohtade eest ning iga-aastased tasud laadimisjaamade eest. Vajaduse korral – isegi kui arvutusest tuleks välja jätta investeering olemasolevasse elektrisõidukite parki summas 5 000 000 eurot käibemaksuta – ületaks eraõigusliku partneri panus piirmäära 5 350 000 eurot käibemaksuta.
- 49 Teisena soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks teada, kas põhikohtuasjas käsitletava projekti eesmärk on hankida Ljubljana vallale asju või usaldada teenuste osutamise ja haldamise ülesanne oma lepingupartnerile, ning kas teiseks CPV kood, mida avaliku sektori hankija hanke- või kontsessioonidokumentides kasutab, võib mõjutada lepingu kvalifitseerimist.
- 50 Kuna kohaliku omavalitsusüksuse ja ettevõtja tulevane lepinguline suhe näib olevat seotud nii asjade riigihankelepingu elementidega direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punkti 8 tähenduses kui ka teenuste kontsessiooni elementidega direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses, tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas seda tulevast lepingulist suhet ei tuleks kvalifitseerida segalepinguks direktiivi 2014/24 artikli 3 lõike 4 kolmanda lõigu tähenduses.
- 51 Kolmandana soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas Ljubljana vallal on võimalik nõuda, et kõik partnerid vastaksid tegevuse 77.110 registreerimise tingimusele, eiramata direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 või direktiivi 2014/24 artikli 58 lõikeid 1 ja 2 koostoimes proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõttega. Selle nõude tagajärjel saab ettevõtja oma tegevust alustada alles pärast seda, kui ta on Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (Sloveenia Vabariigi avalike registrite ja seotud teenuste haldamisega tegelev amet) juures kandnud ennast Sloveenia Vabariigi äriregistrisse.
- 52 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et samal ajal, kui direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiked 1 ja 2 lubavad avaliku sektori hankijal nõuda, et ettevõtjad oleksid kantud asukohaliikmesriigis peetavatesse kutse- ja äriregistritesse, ei kajastu mõiste „kutsetegevus“ direktiivis 2014/23. Asjaolu, et selle direktiivi artikli 38 lõige 1 selles osas vaikib, võib tõlgendada niisama hästi keeluna avaliku sektori hankijal määrata kindlaks kutsetegevust puudutavat tingimust kui ka vaikimisi loana niisuguse tingimuse lisamiseks. Viimast tõlgendust näib pealegi kinnitavat nimetatud direktiivi V lisa punkti 7 alapunkt c ja rakendusmääruse 2015/1986 XXI lisa punkt III.1.1.
- 53 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib veel, et Ljubljana vald ei nõudnud kutsealase tegevusega seotud osalemise tingimuse täitmist ettevõtjatelt, kes on alluvussuhtes, nagu alltöövõtjad, vaid üksnes ettevõtjatelt, kes on koordineerivas suhtes teiste ettevõtjatega, nagu ettevõtjate ühenduse liikmed, kuna neid seob solidaarvastutus. Niisugune nõue heidutaks siiski ettevõtjaid, kes ei ole registreeritud tegevuseks 77.110 või samaväärseks tegevuseks klassifikaatori NACE Rev. 2 klassis 77.11, määruse nr 1893/2006 tähenduses, kuid kes soovivad ühineda ühe või mitme teise ettevõtjaga, kellel on õigus sellel tegevusalal tegutseda.

54 Neil asjaoludel otsustas Državna revizijska komisija za revizijo postopkov oddaje javnih naročil (riigihangete riiklik järelevalvekomisjon) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused, kusjuures teine kuni seitsmes küsimus põhinevad eeldusel, et direktiiv 2014/23 on põhikohtuasjas kohaldatav, ning kaheksas, kümnes ja üheteistkümnes küsimus on esitatud üksnes teise võimalusena juhuks, kui Euroopa Kohus peaks järeldama, et direktiiv 2014/24 on kohaldatav:

- „1. Kas [määrust nr 2195/2002] tuleb tõlgendada nii, et juhita sõidukite rentimine reisijateveoks ei kuulu ühtse klassifikaatori CPV gruppi 601, vaid ühtse klassifikaatori CPV gruppi 341, millele lisatakse kirjelduse laiendamiseks lisaklassifikaatoris CPV PA01-7 „Üürimine“ sätestatud kood, ning mida ei mõjuta lisaklassifikaatori CPV kood PB04-7 „Juhita“, mistõttu tuleneb ühtse klassifikaatori CPV grupi 341 koodide ja lisaklassifikaatori CPV koodi PA01-7 „Üürimine“ koostoisest, et juhita sõidukite rentimist reisijateveoks tuleb pidada asjade riigihankelepinguks, mitte teenuste riigihankelepinguks, ning järelikult juhul, kui ettevõtja panuse põhiosa elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomise projekti täitmiseks seisneb elektrisõidukite ostmises ning see panus on ka suurem avaliku sektori hankija panusest projekti täitmiseks, ei ole täidetud [direktiivi 2014/23] artikli 5 lõike 1 punktis b sätestatud „teenuste“ element ja seega ei ole leping selle projekti täitmiseks teenuste kontsessioon direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punkti b tähenduses?
2. Kas mõistet „teenuste osutamine ja korraldamine“, mis on sätestatud direktiivi 2014/23/EL artikli 5 lõike 1 punktis b, tuleb tõlgendada nii, et:
  - a) direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punktis b sätestatud mõistel „teenuste osutamine“ on [direktiivi 2014/24] artikli 2 lõike 1 punktis 9 sätestatud mõistega „teenuste osutamine“ sama tähendus, mistõttu tähendab direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punktis b sätestatud mõiste „teenuste osutamine“, et juhul, kui luuakse elektrisõidukite rentimise ja jagamise avalik süsteem, osutab ettevõtja teenuseid, mis on seotud elektrisõidukite rentimise ja jagamisega, ning tegeleb tegevustega, mis lähevad elektrisõidukite rentimisest ja jagamisest kaugemale,
  - ja
  - b) direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punktis b sätestatud mõiste „teenuste korraldamine“ tähendab, et ettevõtja kasutab „õigust teenuseid eksploateerida“, mis on sätestatud selliselt direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punktis b, et see eksploateerimine tekitab tulu, mistõttu direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punktis b sätestatud mõiste „teenuste korraldamine“ tähendab, et juhul, kui luuakse elektrisõidukite rentimise ja jagamise avalik süsteem, on ettevõtjal tulenevalt elektrisõidukite rentimise ja jagamise hulka kuuluvate teenuste osutamisest ning tegevustest, mis lähevad elektrisõidukite rentimisest ja jagamisest kaugemale, õigus nõuda kasutajatelt teenuste eest tasu, olemata kohustatud maksma vallale parkimistasu või tasu parklate korrapärase hooldamise eest, ning seega on seaduslik, et ta teenib selle alusel tulu?
3. Kas direktiivi 2014/23 artikli 8 lõike 2 (esimeses taandes) sätestatud mõistet „kontsessioonääri käibemaksuta väljendatud selline kogukäive lepingu kestuse ajal (nagu selle on hinnanguliselt määranud avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija), mis tal tekib kontsessiooni esemeks olevate [...] teenuste osutamise tulemusel“, tuleb tõlgendada nii, et „kontsessioonääri kogukäibe“ hulka kuuluvad ka tasud, mille kasutajad maksavad kontsessioonäärile endale, ja järelikult on ka need tekkinud „kontsessiooni esemeks olevate teenuste osutamise tulemusel“?

4. Kas direktiivi 2014/23 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et [see] direktiiv on kohaldatav siis, kui panuste maksumus või panuste ja selliste kulude maksumus, mis tekkisid ettevõtjale teenuste kontsessiooni raames või mis tekkisid ettevõtjale ja avaliku sektori hankijale teenuste kontsessiooni raames, ületab (ilmselgelt) 5 350 000 euro suurust piirmäära, käibemaks välja arvatud?
5. Kas [direktiivi 2014/23] artikli 38 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see lubab avaliku sektori hankijal seada majandustegevusega seotud kvalifitseerimise tingimuse ja nõuda ettevõtjatelt selle tingimuse täitmise kohta tõendite esitamist, ka [rakendusmääruse 2015/1986] kohaselt, mille XXI lisas on ette nähtud kontsessiooniteade (tüüpvorm 24), mis sisaldab ka punkti III.1.1) „Kutsetöoga tegelemise sobivus, sealhulgas kutse- või äriregistrisse kuulumisega seotud nõuded“?
6. Kui viiendale küsimusele vastatakse jaatavalt, kas siis tuleb direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 koostoimes [selle] direktiivi artikli 3 lõikes 1 ette nähtud võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõttega tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib kutsetegevust puudutava kvalifitseerimise tingimuse kindlakstegemiseks viidata riigisisesele koodile SKD 77.110, et kirjeldada tegevust „Sõiduautode ja väikebusside rentimine ja kasutusrent“, millel on sama tähendus, mis [määruse 1893/2006] I lisa NACE, Rev. 2 klassis 77.11 sätestatud kirjeldusel „Sõiduautode ja väikebusside rentimine ja kasutusrent“?
7. Kui viiendale küsimusele vastatakse jaatavalt, kas siis tuleb direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 – eelkõige osas, milles on viidatud proportsionaalsuse nõudele, koostoimes [selle] direktiivi artikli 3 lõikes 1 ette nähtud võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõttega – tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib nõuda, et iga partner täidaks nõuet registreerida sõiduautode ja väikebusside rentimise ja kasutusrendi tegevus?
8. Kas [direktiivi 2014/24] artikli 2 lõike 1 punkti 8 tuleb tõlgendada nii, et asjade riigihankega on tegemist siis, kui (ettevõtja panuse väärtusest lähtuvalt) on valla ja ettevõtja vahelise tulevase lepingulise suhte oluline osa seotud elektrisõidukite rentimise ja jagamisega elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi kasutajatele, kus vald ei investeeriks elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomise projekti elluviimisesse otse, makstes ettevõtjale raha, vaid kaudselt, loobudes 20 aastaks parkimistasudest ja pakkudes parklate korrapärasest hooldamisest, ning selle panuse maksumus tervikuna ületab [direktiivi 2014/24] artikli 4 punktis b või c kehtestatud maksumust, kuna valla panus on siiski (sisuliselt) väiksem nii elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomise projekti elluviimisele kui ka panusest, mille ettevõtja tegi projekti elektrisõidukitega seotud osas, ja seda sõltumata asjaolust, et kasutajad maksavad ettevõtjale elektrisõidukite kasutamise eest ning et sõltub kasutajate nõudlusest, kas ettevõtjal õnnestub saada sellist tulu, mis võimaldab näidata elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomise majandusliku, mistõttu kuulub ettevõtjale projekti elluviimise äririsk, mis on teenuste kontsessiooni üks omadus direktiivi 2014/23 artikli 5 lõike 1 punkti b tähenduses, mitte riigihankele iseloomulik omadus direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punkti 5 tähenduses?
9. Kas direktiivi 2014/24 artikli 3 lõike 4 kolmandat taanet tuleb tõlgendada nii, et see on õiguslik alus selle korra kohaldamiseks, mis on direktiivis 2014/24 ette nähtud valla ja ettevõtja vahel tulevase lepingu sõlmimiseks elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi loomise projektiks, kuna seda lepingut tuleb pidada segalepinguks, mis sisaldab asjade ja teenuste riigihanke ning teenuste kontsessiooni elemente, kuna valla selle projekti täitmiseks tehtud panuse maksumus ületab [direktiivi 2014/24] artikli 4 punktis c sätestatud maksumust?

10. Kas direktiivi 2014/24 artikli 58 lõikeid 1 ja 2 koostoimes direktiivi 2014/24 artikli 18 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib kutsetegevusega seotud kvalifitseerimise tingimuse määratlemiseks viidata riigisisesele koodile SKD 77.110, et kirjeldada tegevust „Sõiduautode ja väikebusside rentimine ja kasutusrent“, millel on sama tähendus, kui määruse 1893/2006 I lisa NACE, Rev. 2 klassis 77.11 sätestatud kirjeldusel „Sõiduautode ja väikebusside rentimine ja kasutusrent“?
11. Kas direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 1, eelkõige osas, milles selles on viidatud proportsionaalsuse nõudele, ja direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 2 koostoimes nimetatud direktiivi artikli 18 lõikes 1 ette nähtud võrdse kohtlemise, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõttega, tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib nõuda, et iga partner täidaks nõuet registreerida sõiduautode ja väikebusside rentimise ja kasutusrendi tegevus?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene, teine, kaheksas ja üheksas küsimus

55. Esimese, teise, kaheksanda ja üheksanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tuleb tõlgendada nii, et tehingu puhul, millega avaliku sektori hankija kavatses usaldada elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse loomise ja korraldamise ettevõtjale, kelle rahalist panust kasutatakse peamiselt nende sõidukite ostmiseks, ja mille käigus selle ettevõtja tulu saadakse selle teenuse kasutajate makstavatest teenustasudest, on tegemist teenuste kontsessiooniga.
56. Nende küsimustega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustusi seoses kontsessiooni mõiste ja riigihankelepingu mõiste eristamisega, kuna nende kohaldamisalad võivad kattuda. Niisugune on muide üks eesmärkidest, mida taotletakse direktiiviga 2014/23, mille põhjenduses 18 on märgitud, et direktiivi eesmärk on kontsessiooni mõistet täpsustada.
57. Sellega seoses tuleb märkida, et nii mõiste „riigihankeleping“ direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punkti 5 tähenduses kui ka mõiste „kontsessioon“ direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses on liidu õiguse autonoomsed mõisted ning neid tuleb seetõttu kogu liidu territooriumil tõlgendada ühetaoliselt. Sellest järeldub, et lepingule liikmesriigi õiguses antud õiguslik kvalifikatsioon ei ole asjakohane selle kindlaksmääramisel, kas leping kuulub ühe või teise direktiivi kohaldamisalasse, ning küsimust, kas leping tuleb kvalifitseerida kontsessiooniks või riigihankelepinguks, tuleb hinnata ainult liidu õigust silmas pidades (vt selle kohta 18. jaanuari 2007. aasta kohtuotsus Auroux jt, C-220/05, EU:C:2007:31, punkt 40; 18. juuli 2007. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia, C-382/05, EU:C:2007:445, punkt 31, ja 10. novembri 2011. aasta kohtuotsus Norma-A ja Dekom, C-348/10, EU:C:2011:721, punkt 40).
58. Direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punktis 5 on riigihankelepingud määratletud kui „ühe või mitme ettevõtja ning ühe või mitme avaliku sektori hankija vahel kirjalikult sõlmitud rahaliste huvidega seotud lepingud, mille eesmärgiks on ehitustööd, asjade tarnimine või teenuste osutamine“. Lisaks on selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 nähtud ette, et „hangete all mõeldakse [...]

ehitustööde, asjade või teenuste hankimist riigihankelepingu alusel avaliku sektori hankijate valitud ettevõtjatelt, olenemata sellest, kas kõnealused ehitustööd, asjad või teenused teenivad avalikke huve“.

- 59 Teenuste kontsessiooni mõiste on määratletud direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 alapunktis b kui „kirjalik rahaliste huvidega seotud leping, millega üks või mitu avaliku sektori hankijat või võrgustiku sektori hankijat usaldavad teenuste (välja arvatud punktis a osutatud ehitustööde tegemise) osutamise ja korraldamise ühele või mitmele ettevõtjale, kui tasu osutatavate teenuste eest seisneb kas ainult õiguses ekspluateerida neid lepingu esemeks olevaid teenuseid või sellises õiguses koos tasuga“. Järelikult – ja nagu on täpsustatud nimetatud punkti teises lõigus – „[e]hitustööde või teenuste kontsessiooni andmisega kaasneb nende ehitiste või teenuste ekspluateerimisega seotud sellise äririski üleminek kontsessioonäärile, mis seisneb nõudluse või pakkumisega seotud riskis või mõlemas korraga. Kontsessioonäär loetakse kandvaks äririski, kui tavapäraste tegevustingimuste korral ei ole tagatud, et kontsessiooni esemeks oleva ehitise kasutamise või teenuse osutamise kaetakse tehtud investeeringud või tekkinud kulud. Kontsessioonäärile üle mineva äririski osa sisaldab tõelist turul ettenägematute olukordade esinemise riski, mis tähendab seda, et kontsessionääri võimalik kahjum ei ole vaid marginaalne ja ebaoluline“.
- 60 Nende määratluste võrdlusest ilmneb, et teenuste kontsessiooni eristab riigihankelepingust see, et kontsessioonäär saab kontsessiooni esemeks olevate teenuse osutamise õiguse, vajaduse korral koos tasuga, kusjuures kontsessioonääril on sõlmitud lepingu alusel teatud majanduslik vabadus määrata talle kontsessiooniga üle antud teenuste osutamise tingimused, ning ta võtab samal ajal enda kanda nimetatud teenuste osutamise seotud riski (vt selle kohta 14. juuli 2016. aasta kohtuotsus *Promoimpresa jt*, C-458/14 ja C-67/15, EU:C:2016:558, punkt 46).
- 61 Seega eeldusel – nagu on ette nähtud ka direktiivi 2014/23 artikli 1 lõikes 1 –, et kontsessiooni eeldatav maksumus ületab selle direktiivi artiklis 8 sätestatud piirmäära, piisab ainuüksi teenuste osutamise seotud riski üleminekust kontsessioonäärile, et iseloomustada teenuste kontsessiooni nimetatud direktiivi artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses. Sellega seoses ei ole oluline, et ettevõtja rahaline panus ei ole sama, mis on avaliku sektori hankijal.
- 62 Nagu nähtub ka eelotsusetaotlusest, ei ole käesoleval juhul Ljubljana valla eesmärk sugugi kaitsta kontsessionääri mis tahes kahjumiriski eest. Vald märkis küll esiteks, et ta loobub elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse osutamiseks kasutatavate parkimiskohtade parkimistasudele vastavast summast, ning teiseks kannab ta ettevõtja käsutusse antud parkimiskohtade korrapärase hooldamise kulu.
- 63 Samas nähtub eelotsusetaotlusest, et eelmises punktis nimetatud avaliku sektori hankija panus ei saa kõrvaldada äririski ettevõtjale. Sellest järeldub, et viimane saab põhikohtuasjas kõne all oleva teenuse osutamisel tehtud investeeringud ja kulud katta vaid siis, kui ta saab teenuse kasutajate makstavatest teenustasudest suurt tulu.
- 64 Lisaks ei saa asjaolu, et ettevõtja rahalist panust kasutatakse peamiselt elektrisõidukite ostmiseks, viia selleni, et Ljubljana valla kavandatud elektrisõidukite rentimise ja jagamise avaliku süsteemi projekti tuleb käsitada segalepinguna direktiivi 2014/23 artikli 20 tähenduses.
- 65 Eelmainitud direktiivi artikli 20 lõikes 4 koostoimes selle artikli lõikega 2, on tõepoolest ette nähtud, et segalepingute puhul, mis sisaldavad nii kontsessioonide elemente kui ka muid lahutamatu elemente, mis kuuluvad direktiiviga 2014/24 hõlmatud hankelepingute alla, tuleks

segalepingud sõlmida kooskõlas direktiivi 2014/24 sätetega. Kuid selleks, et direktiivi 2014/23 artikli 20 lõiget 4 saaks kohaldada, tuleb lisaks tuvastada riigihankelepingu olemasolu direktiivi 2014/24 tähenduses.

- 66 Nagu aga on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 58, tuleneb direktiivi 2014/24 artikli 1 lõikest 2, et hangete all mõeldakse „ehitustööde, asjade või teenuste hankimist riigihankelepingu alusel avaliku sektori hankijate [poolt]“. Mis puudutab selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti 8, siis selles on asjade riigihankelepingud määratletud kui „riigihankelepingud, mille esemeks on asjade ostmine, üürimine, rentimine või liisimine koos väljaostuvõimalusega või ilma“.
- 67 Sellest järeldub, et avaliku sektori hankija, kes korraldab asjade riigihanke, kavatses saada enda ostetud, üüritud, renditud või liisitud asjadest kasu.
- 68 Käesoleval juhul see aga nii ei ole. Nimelt nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas ei soovi Ljubljana vald enda tarbeks elektrisõidukeid osta. Vastupidi – kõnealune vald kavatses usaldada teenuse osutamise ettevõtjale, mis võimaldab kolmandatel isikutel sõidukeid üürida, püüdmata ei selle teenuse eest ise vastutada ega ka sõidukeid enda tarbeks üürida. Laiemalt, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 36 viidatud juhendis, on süsteemi eesmärk aidata vähendada liiklusest tingitud keskkonnakahjustusi ja edendada Ljubljana valla säästvat arengut, võttes eelkõige vastu kestliku liikuvuse põhimõtted. Lisaks, kuna elektrisõidukid näivad olevat teenuste kontsessioonist endast lahutamatud, siis tuleneb direktiivi 2014/23 artikli 8 lõikest 2, et neid sõidukeid tuleb käsitada kontsessiooniga üle antud teenusega kaasnevate tarnetena.
- 69 Neil asjaoludel – ja juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu läbiviidava kontrolli tulemusel ei selgu teisiti – ei ole võimalik tuvastada asjade riigihankelepingu olemasolu direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punkti 8 tähenduses.
- 70 Lõpuks tuleb märkida, et lepingu kvalifitseerimine kontsessiooniks direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 tähenduses või riigihankelepinguks direktiivi 2014/24 artikli 2 lõike 1 punkti 5 tähenduses ei saa tuleneda sellest, et hankija valib CPV koodid, mida on nimetatud hanke või kontsessiooni alusdokumentides, eelkõige nende kahe direktiivi V lisas. Nimelt on määruse nr 2195/2002 alusel CPV koodide kasutamise kohustus üksnes direktiivi 2014/23 või direktiivi 2014/24 kohaldamise tagajärg, nagu nähtub esimesena nimetatud direktiivi artiklist 27 ja teisena nimetatud direktiivi artiklist 23.
- 71 Järelikult on avaliku sektori hankija kohustatud kindlaks tegema asjakohase(d) CPV koodi(d) alles pärast seda, kui on tuvastatud, et kontsessiooni andmise menetlus kuulub direktiivi 2014/23 kohaldamisalasse või et riigihankemenetlus kuulub direktiivi 2014/24 kohaldamisalasse.
- 72 Kuigi CPV koodid on mõeldud selleks, et hõlbustada ettevõtjatel oma tegevussektori hanketeadetega tutvuda, on need koodid siiski vaid üks osa hanke eseme kirjeldusest, seda enam, et määruses nr 2195/2002 sätestatud klassifikatsioon võib olla lünklik või aegunud, võttes eelkõige arvesse tehnoloogia arengut.
- 73 Seega ei ole väärana CPV koodi mainimisel põhimõtteliselt mingeid tagajärgi. Olukord oleks siiski teistsugune, kui niisugune viga oleks märk avaliku sektori hankija tahtest kahjustada ühe või mitme ettevõtja huve ja moonutada seeläbi konkurentsi. Niisugune olukord kuulub nimelt direktiivi 2014/23 artikli 3 lõike 1 teise lõigu kohaldamisalasse.

74 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele, teisele, kaheksandale ja üheksandale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/23 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tuleb tõlgendada nii, et tehingu puhul, millega avaliku sektori hankija kavatseb usaldada elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse loomise ja korraldamise ettevõtjale, kelle rahalist panust kasutatakse peamiselt nende sõidukite ostmiseks, ja mille käigus selle ettevõtja tulu saadakse peamiselt selle teenuse kasutajate makstavatest teenustasudest, on tegemist teenuste kontsessiooniga, kui niisugused omadused võimaldavad tuvastada, et kontsessiooniga üle antud teenuste osutamisega seotud risk on läinud üle nimetatud ettevõtjale.

Kolmas ja neljas küsimus

75 Kolmanda ja neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/23 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlakstegemiseks, kas selle direktiivi kohaldamise piirmäär on saavutatud, peab avaliku sektori hankija hindama „kontsessionääri käibemaksuta väljendatud kogukäivet lepingu kestuse ajal“, võttes arvesse kontsessionäärile teenuse kasutajate makstavaid teenustasusid ning kontsessionääri ja/või avaliku sektori hankija panust ja kantud kulusid.

76 Direktiivi artikli 8 lõigete 1 ja 2 kohaselt kohaldatakse seda kontsessioonide suhtes, mille maksumus on vähemalt 5 350 000 eurot, kusjuures tuleb täpsustada, et kontsessiooni maksumus võrdub kontsessionääri käibemaksuta väljendatud sellise kogukäibega lepingu kestuse ajal (nagu selle on hinnanguliselt määranud avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija), mis tal tekib kontsessiooni esemeks olevate ehitustööde tegemise ja teenuste osutamise, samuti nimetatud ehitustööde ja teenusega kaasnevate tarnete tulemusel.

77 Kuna kogukäive näitab toodete müügist ja teenuste osutamisest tulenevat summat, hõlmab „kontsessionääri käibemaksuta väljendatud kogukäive lepingu kestuse ajal“ nimetatud direktiivi artikli 8 lõike 2 tähenduses tingimata teenustasu, mida kasutajad maksavad kontsessionäärile vastutasuks talle kontsessiooniga üle antud teenuste kasutamise eest. Sama direktiivi artikli 8 lõike 3 punktis b on muide selgelt sätestatud, et „[k]ontsessiooni maksumuse hindamisel võtavad avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad vajaduse korral arvesse [...] tulu, mis saadaks ehitise või teenuse kasutajate makstavatest muudest teenustasudest ja trahvidest kui need, mida kogutakse avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija nimel“.

78 Lisaks nähtub direktiivi 2014/23 artikli 8 lõike 3 punktist c, et arvutamisel võetakse arvesse ka „avaliku sektori [...] hankija [...] poolt kontsessionäärile tehtavad maksed või mis tahes kujul antavad finantssoodustused“. Niisugused maksed või finantssoodustused vähendavad nimelt selle võrra kontsessionääri tehtavat investeeringut.

79 Siiski on „kontsessionääri käibemaksuta väljendatud kogukäive lepingu kestuse ajal“ tingimata prognoosiv ja juba oma olemuselt ebakindel.

80 Lisaks võib avaliku sektori hankija asuda ka seisukohale, et direktiivi 2014/23 kohaldamiseks ette nähtud piirmäär on saavutatud, kui investeeringud ja kulud, mida kontsessionäär peab kas üksi või koos avaliku sektori hankijaga kandma kogu kontsessioonilepingu kestuse ajal, ületavad ilmselgelt selle kohaldamise piirmäära. Nende investeeringute ja kulude arvessevõtmine aitab pealegi muuta avaliku sektori hankija poolt läbi viidava kontsessiooni maksumuse hindamise objektiivseks, mida nõutakse direktiivi 2014/23 artikli 8 lõikes 3.

- 81 Seda tõlgendust toetab ka direktiivi artikli 18 lõige 2. Nimelt nähakse selles sättes ette, et nagu põhikohtuasjas käsitletavate „rohkem kui viie aasta pikkuste kontsessioonide puhul ei ületa kontsessiooni maksimumkestus aega, mis kulub selleks, et kontsessioonäär saaks mõistliku aja jooksul teenida tasa investeringud, mis on tehtud ehitise käitamiseks või teenuse osutamiseks, koos investeeritud kapitali tootlusega, võttes arvesse investeringuid, mis on olnud vajalikud konkreetsete lepinguga seotud eesmärkide saavutamiseks. Investeringud, mis arvutamisel arvesse võetakse, hõlmavad nii esmainvesteringuid kui ka neid, mis tehti kontsessiooni kestuse ajal“.
- 82 Lisaks nähtub selle direktiivi põhjenduse 52 viimasest lausest, mis selgitab viimati nimetatud sätte ulatust, et avaliku sektori hankijatel „peaks alati olema võimalik anda kontsessiooni lühemaks perioodiks kui see, mis on vajalik investeringu tasateenimiseks, kui [nähaakse ette kompensatsioon ja] sellega seotud kompensatsioon ei kõrvalda äririski“.
- 83 Sellest järeldub, et kontsessiooni eeldatava maksumuse arvutamisel võib arvesse võtta kontsessionääri panust, st investeringut, mille ta on teinud ja kulusid, mida ta peab kandma kogu kontsessioonilepingu kestuse ajal.
- 84 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2014/23 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlakstegemiseks, kas selle direktiivi kohaldamise piirmäär on saavutatud, peab avaliku sektori hankija hindama „kontsessionääri käibemaksuta väljendatud kogukäivet lepingu kestuse ajal“, võttes arvesse kontsessionäärile teenuse kasutajate makstavaid teenustasusid ning kontsessionääri ja/või avaliku sektori hankija panust ja kantud kulusid. Siiski võib avaliku sektori hankija asuda ka seisukohale, et direktiivi 2014/23 kohaldamiseks ette nähtud piirmäär on saavutatud, kui investeringud ja kulud, mida kontsessionäär peab kas üksi või koos avaliku sektori hankijaga kandma kogu kontsessioonilepingu kestuse ajal, ületavad ilmselgelt selle kohaldamise piirmäära.

Viies küsimus

- 85 Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi V lisa punkti 7 alapunktiga b ja põhjendusega 4 ning rakendusmääruse 2015/1986 artikliga 4 ja XXI lisa punktiga III.1.1. tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib taotlejate kvalifitseerimise ja kvalitatiiivse hindamise tingimustes nõuda, et ettevõtjad oleksid kantud kutse- või äriregestrisse.
- 86 Tuleb märkida, et vastupidi direktiivi 2014/24 artikli 58 lõikele 1 ei ole direktiivi 2014/23 artikli 38 lõikes 1 sõnaselgelt ette nähtud, et avaliku sektori hankija võib kontsessiooni andmise menetluses osalemise kriteeriumina kehtestada kvalifitseerimise tingimused, mis on seotud kutsetöoga tegelemise sobivusega.
- 87 Asjaolu, et direktiivi 2014/23 artikli 38 lõige 1 selles küsimuses vaikib, ei tähenda siiski, et avaliku sektori hankijal oleks keelatud kehtestada kontsessiooni andmise menetluses osalemise kriteeriumina kvalifitseerimise tingimusi, mis on seotud kutsetöoga tegelemise sobivusega.
- 88 Esiteks võimaldab paindlikkuse ja kohandatavuse eesmärk, mis on eelnimetatud direktiivi alus ja mida on nimetatud selle põhjendustes 1 ja 8, selle direktiivi artikli 38 lõikes 1 kasutatud mõistet „kutsealane suutlikkus“ laialt tõlgendada ning asuda seisukohale, et see hõlmab suutlikkust tegeleda kutsetöoga.

- 89 Teiseks on nimetatud direktiivi V lisa „Teave, mis avaldatakse artiklis 31 osutatud kontsessiooniteadetes“ punkti 7 alapunktis b ette nähtud, et avaliku sektori hankija peab osalemistingimustes vajaduse korral näitama, „kas õigus- või haldusnormidega nähakse ette, et teenust võib osutada üksnes kindla kutseala esindaja“. Sellest sättest tuleb järeldada, et juhul, kui teenust võib osutada üksnes kindla kutseala esindaja, on avaliku sektori hankijal õigus nõuda, et ettevõtja oleks kantud kutse- või äriregistrisse.
- 90 Kolmandaks on rakendusmääruse 2015/1986 XXI lisa „Juriidiline, majanduslik, finants- ja tehniline teave“ punktis III.1. ette nähtud, et avaliku sektori hankija võib kehtestada osalemistingimuse, milleks on „kutsetööga tegelemise sobivus, sealhulgas kutse- või äriregistrisse kuulumisega seotud nõuded“.
- 91 Vastavalt vastastikuse tunnustamise põhimõttele, mida on mainitud direktiivi 2014/23 põhjenduses 4, peab ettevõtja siiski suutma tõendada oma suutlikkust kontsessiooni täita, tuginedes niisugustele dokumentidele nagu kutse- või äriregistrisse tehtud kanne, mille on teinud tema asukohaliikmesriigi pädevad asutused. Selle põhimõttega on seega vastuolus see, kui avaliku sektori hankija nõuab kvalitatiivse valiku kriteeriumina ettevõtja kandmist kutse- või äriregistrisse kontsessiooni täitmise liikmesriigis juhul, kui see ettevõtja juba on kantud sarnasesse registrisse oma asukohaliikmesriigis (vt analoogia alusel 20. mai 2021. aasta kohtuotsus Riigi Tugiteenuste Keskus, C-6/20, EU:C:2021:402, punktid 49 ja 55).
- 92 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi V lisa punkti 7 alapunktiga b ja põhjendusega 4 ning rakendusmääruse 2015/1986 artikliga 4 ja XXI lisa punktiga III.1.1. tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib taotlejate kvalifitseerimise ja kvalitatiivse hindamise tingimustes nõuda, et ettevõtjad oleksid kantud kutse- või äriregistrisse tingimusel, et ettevõtja võib tugineda kande sarnases registris oma asukohaliikmesriigis.

Kuuks küsimus

- 93 Kuuenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikliga 27 ja määruse nr 2195/2002 artikliga 1 tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija, kes nõuab, et ettevõtjad oleksid kantud liidu liikmesriigi kutse- või äriregistrisse, ei või lähtuda mitte CPV koodidest koosnevast ühtsest riigihangete klassifikaatorist, vaid NACE Rev. 2 klassifikaatorist, nagu see on kehtestatud määrusega nr 1893/2006.
- 94 Olgu märgitud, et direktiivi 2014/23 artiklis 27 on sätestatud, et „viited nomenklatuuridele kontsessioonide andmise kontekstis põhinevad [määrusega nr 2195/2002] vastu võetud ühtsel riigihangete klassifikaatoril (CPV)“.
- 95 Lisaks on määruse nr 2195/2002 artiklis 1 nähtud ette, et „kehtestatakse riigihangete puhul kohaldatav ühtne klassifikatsioonisüsteem, mida nimetatakse „ühtseks riigihangete klassifikaatoriks“ ehk „CPV“ks“. Sellega seoses on viidatud määruse põhjendustes 1 ja 3 märgitud, et „[e]rinevate klassifikaatorite kasutamine on kahjulik Euroopa riigihangete avatusele ja läbipaistvusele“, mistõttu „[ü]htse riigihangete klassifikatsioonisüsteemi abil tuleb ühtlustada ametiasutuste ja tellijate poolt lepinguobjektide kirjeldamiseks kasutatavad viited“.

- 96 Käesoleva kohtuotsuse punktides 94 ja 95 nimetatud sätete koostoimest tuleneb, et avaliku sektori hankija peab riigihangete puhul lähtuma üksnes ühtsest riigihangete klassifikaatorist. Lisaks nähtub määruse nr 1893/2006 artikli 1 lõikest 2, et seda määrust kohaldatakse NACE Rev. 2 klassifikaatori kasutamise suhtes üksnes statistilistel eesmärkidel.
- 97 Järelikult tuleb kuuendale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/23 artikli 38 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikliga 27 ja määruse nr 2195/2002 artikliga 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui avaliku sektori hankija, kes nõuab, et ettevõtjad oleksid kantud liidu liikmesriigi kutse- või äriregistrisse, ei lähtu mitte CPV koodidest koosnevast ühtsest riigihangete klassifikaatorist, vaid NACE Rev. 2 klassifikaatorist, nagu see on kehtestatud määrusega nr 1893/2006.

Seitsmes küsimus

- 98 Seitsmenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/23 artikli 38 lõikeid 1 ja 2 koostoimes selle direktiivi artikli 26 lõikega 2 tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija võib nimetatud direktiivi artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus tagatud proportsionaalsuse põhimõtet rikkumata nõuda, et ettevõtjate ajutise ühenduse kõik liikmed oleksid sõiduautode ja väikebusside rentimise ja kasutusrendiga tegelemiseks kantud liikmesriigi kutse- või äriregistrisse.
- 99 Direktiivi 2014/23 artikli 38 lõike 2 esimeses lauses on ette nähtud, et ettevõtja õigus tugineda teiste üksuste suutlikkusele, olenemata nendevaheliste suhete õiguslikust laadist, et täita selle artikli lõikes 1 sätestatud kvalifitseerimise tingimusi, mis puudutavad nii majanduslikku ja finantsseisundit kui ka tehnilist ja kutsealast suutlikkust (vt analoogia alusel riigihankelepingute sõlmimise valdkonnas 10. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Swm Costruzioni 2 ja Mannocchi Luigino, C-94/12, EU:C:2013:646, punktid 29 ja 33, ning 7. septembri 2021. aasta kohtuotsus Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, punkt 150). Lisaks näeb selle lõike teine lause ette, et „[k]ui ettevõtja soovib toetuda teiste üksuste suutlikkusele, tõendab ta avaliku sektori või võrgustiku sektori hankijale, et talle on kogu kontsessiooni protsessi jooksul kättesaadavad vajalikud vahendid, näiteks esitades sellistelt üksustelt saadud vastava kinnituse“.
- 100 Seega ilmneb, et selle direktiivi artikkel 38 annab ettevõtjale suure vabaduse kaasata teisi üksusi, mis võimaldavad tal eelkõige omada suutlikkust, mis tal endal puudub. Seetõttu ei saa seda sätet tõlgendada nii, et see kohustab ettevõtjat kaasama üksnes selliseid üksusi, millel igaühel on sama kutsetöoga tegelemise sobivus. Nimelt võib teoreetiliselt ettevõtja, kes kasutab teiste üksuste suutlikkust, kas suurendada suutlikkust, mis tal on juba olemas, kuid võib-olla ebapiisavas koguses või kvaliteedis, või tagama suutlikkuse või pädevuse, mis tal endal puudub.
- 101 Samuti oleks eriti viimati nimetatud juhul ebaproportsionaalne nõuda, et ettevõtjate ajutise ühenduse kõigil liikmetel oleks sobivus tegeleda kontsessiooniga üle antud kutsetöoga. Proportsionaalsuse põhimõtte, mis on eelkõige tagatud direktiivi 2014/23 artikli 3 lõike 1 esimeses taandes ja mis on liidu õiguse üldpõhimõtte, nõuab nimelt, et liikmesriikide või avaliku sektori hankijate poolt selle direktiivi sätete rakendamisel kehtestatud eeskirjad ei läheks kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud direktiivi eesmärkide saavutamiseks (vt analoogia alusel riigihankelepingute sõlmimise valdkonnas 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Michaniki, C-213/07, EU:C:2008:731, punkt 48, ja 7. septembri 2021. aasta kohtuotsus Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, punkt 155).

- 102 Seda silmas pidades on direktiivi 2014/23 artikli 26 lõike 2 teises lõigus muu hulgas sätestatud, et „[v]ajaduse korral võivad avaliku sektori hankijad või võrgustiku sektori hankijad kontsessiooni alusdokumentides selgitada, kuidas ettevõtjate rühmad peavad vastama artiklis 38 osutatud majandusliku ja finantsseisundi nõuetele või tehnilise ja kutsealase suutlikkuse kriteeriumidele, kui seda on võimalik objektiivselt põhjendada ning see on proportsionaalne“.
- 103 Käesoleval juhul aga ei sisalda eelotsusetaotlus ühtegi asjaolu, mis viitaks sellele, et vastavalt direktiivi 2014/23 artikli 26 lõike 2 teisele lõigule oleks objektiivsetel ja proportsionaalsetel põhjustel vajalik ning õigustatud nõuda, et ettevõtjate ajutise ühenduse iga liige oleks sõiduautode ja väikebusside rentimise ja kasutusrendiga tegelemiseks kantud liikmesriigi kutse- või äriregistrisse.
- 104 Neil asjaoludel tuleb seitsmendale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/23 artikli 38 lõikeid 1 ja 2 koostoimes selle direktiivi artikli 26 lõikega 2 tuleb tõlgendada nii, et avaliku sektori hankija ei või nimetatud direktiivi artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus tagatud proportsionaalsuse põhimõtet rikkumata nõuda, et ettevõtjate ajutise ühenduse iga liige oleks sõiduautode ja väikebusside rentimise ja kasutusrendiga tegelemiseks kantud liikmesriigi kutse- või äriregistrisse.

Kümnes ja üheteistkümnes küsimus

- 105 Arvestades esimesele, teisele, kaheksandale ja üheksandale küsimusele antud vastust, ei ole kümnendat ja üheteistkümnendat küsimust vaja analüüsida.

Kohtukulud

- 106 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kaheksas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta, mida on muudetud komisjoni 30. oktoobri 2019. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2019/1827, artikli 5 punkti 1 alapunkti b**

tuleb tõlgendada nii, et

teingu puhul, millega avaliku sektori hankija kavatseb usaldada elektrisõidukite rentimise ja jagamise teenuse loomise ja korraldamise ettevõtjale, kelle rahalist panust kasutatakse peamiselt nende sõidukite ostmiseks, ja mille käigus selle ettevõtja tulu saadakse peamiselt selle teenuse kasutajate makstavatest teenustasudest, on tegemist teenuste kontsessiooniga, kui niisugused omadused võimaldavad tuvastada, et kontsessiooniga üle antud teenuste osutamisega seotud risk on läinud üle nimetatud ettevõtjale.

- 2. Direktiivi 2014/23, mida on muudetud delegeeritud määrusega 2019/1827, artiklit 8**

tuleb tõlgendada nii, et

selle kindlakstegemiseks, kas selle direktiivi kohaldamise piirmäär on saavutatud, peab avaliku sektori hankija hindama „kontsessioonääri käibemaksuta väljendatud kogukäivet lepingu kestuse ajal“, võttes arvesse kontsessioonäärile teenuse kasutajate makstavaid teenustasusid ning kontsessioonääri ja/või avaliku sektori hankija panust ja kantud kulusid. Siiski võib avaliku sektori hankija asuda ka seisukohale, et direktiivi 2014/23, mida on muudetud delegeeritud määrusega 2019/1827, kohaldamiseks ette nähtud piirmäär on saavutatud, kui investeeringud ja kulud, mida kontsessioonäär peab kas üksi või koos avaliku sektori hankijaga kandma kogu kontsessioonilepingu kestuse ajal, ületavad ilmselgelt selle kohaldamise piirmäära.

3. Direktiivi 2014/23, mida on muudetud delegeeritud määrusega 2019/1827, artikli 38 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi V lisa punkti 7 alapunktiga b ja põhjendusega 4 ning komisjoni 11. novembri 2015. aasta rakendusmääruse (EL) 2015/1986, millega kehtestatakse riigihankega seotud teadete tüüpvormid ja tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärus (EL) nr 842/2011, artikliga 4 ja XXI lisa punktiga III.1.1.

tuleb tõlgendada nii, et

avaliku sektori hankija võib taotlejate kvalifitseerimise ja kvalitatiivse hindamise tingimustes nõuda, et ettevõtjad oleksid kantud kutse- või äriregistrisse tingimusel, et ettevõtja võib tugineda kande sarnases registris oma asukohaliikmesriigis.

4. Direktiivi 2014/23, mida on muudetud delegeeritud määrusega 2019/1827, artikli 38 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikliga 27 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. novembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 2195/2002 ühtse riigihangete klassifikaatori (CPV) kohta artikliga 1

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus, kui avaliku sektori hankija, kes nõuab, et ettevõtjad oleksid kantud Euroopa Liidu liikmesriigi kutse- või äriregistrisse, ei lähtu mitte CPV koodidest koosnevast ühtsest riigihangete klassifikaatorist (CPV), vaid NACE Rev. 2 klassifikaatorist, nagu see on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1893/2006, millega kehtestatakse majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator NACE Revision 2 ning muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 3037/90 ja teatavaid EÜ määrusi, mis käsitlevad konkreetseid statistikavaldkondi.

5. Direktiivi 2014/23, mida on muudetud delegeeritud määrusega 2019/1827, artikli 38 lõikeid 1 ja 2 koostoimes selle direktiivi artikli 26 lõikega 2

tuleb tõlgendada nii, et

avaliku sektori hankija ei või nimetatud direktiivi artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus tagatud proportsionaalsuse põhimõtet rikkumata nõuda, et ettevõtjate ajutise ühenduse iga liige oleks sõiduautode ja väikebusside rentimise ja kasutusrendiga tegelemiseks kantud liikmesriigi kutse- või äriregistrisse.

Allkirjad